

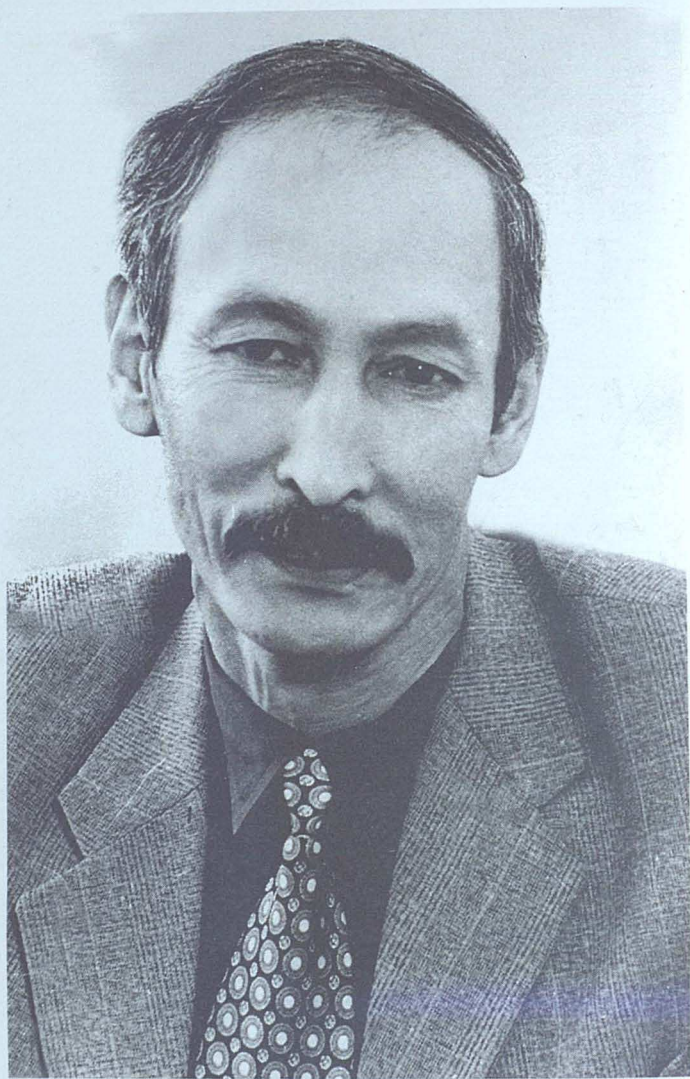
Л 2005
5826к₂

КАУЫП
ПАТХАНАСЫ

Болат
ҮСЕНБАЕВ

ЖЕҢІШЕ

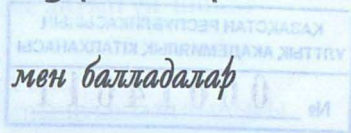

Болат ҮСЕНБАЕВ

ЖӘН ШӘ

Өлеңдер мен балладалар

Алматы
“Қайнар”
2004

ББК 84 Қаз 7-5

Ү 83

*Қазақстан Республикасының
Мәдениет, ақпарат және спорт министрлігінің
бағдарламасы бойынша шығарылып отыр*

Үсенбаев Б.

Ү 83 Жеңеше. Өлеңдер мен балладалар. — Алматы:
“Қайнар” баспасы, 2004 — 112 бет.

ISBN 9965-9325-3-0

Болат Үсенбаев — республикалық жыр мүшәйраларының, “Жігер” фестивалінің (1980 ж.) лауреаты. Оқырман қауымға республикалық әдеби басылымдар мен топтама жинақтардан ойлы да ойнақы, көркемдік кестесі келісті жырларымен таныс.

Ақын елдік пен ерлікті, азаматтық пен адамгершілікті, ұлттық намыс пен халқымыздың асыл мұраттарын, махаббат пен табиғатты тебірене жырлайды. Өлеңдері мен балладалары жаңашыл, ізденгіш қаламгердің өзіне тән қолтаңбасын айқын танытады. Өрнекті ой, сырлы сезім, жылы лиризм — өр шумақ, әр өлең жолының темірқазығы.

Ү 4702250202
403(05)–04

ББК 84 Қаз

ISBN 9965-9325-3-0

© Үсенбаев Б., 2004
© “Қайнар” баспасы, 2004

I бөлім. Өлеңдер

АУЫЛ. ТҮН

Қоңырсыды жаққан қидың иісі,
Стіледі қой, сиырдың күйісі.
Жеңгем отын маздатады ошаққа,
Абың-гүбің әңгіме айтып үй-іші.

Жұлдызды көк.
Тұнжырайды түн іші,
Айдың демі — тыныштықтың тынысы.
Мәз боламын түскім келмей аспаннан,
Қиялымның ілініп қап бір ұшы.

Көк тоғай, жасыл жайлау бағын ашқан,
Адыр ассан, көк жусан, адыраспан.
Бұлың-бұлың белдерің бетегелі,
Шүйгін мекен Шұрайлым қадыры асқан.

Шынар көкке қаздып шаншылған шың,
Қалдырам көрімдікке қамшымды алсын.
Саумал самал, жанымды желпіші бір,
Сағыныштың ындыны қансын, қансын.

Сезімге сәуле ендіріп боз даладан,
Бозқараған жаныңды қозғар әмән...
Шұрайлымның көз салсын шырайына,
Жігері мен жүйкесі тозған адам.

Ерлігі бабамыздың болған аңыз,
Есімі естілгеннен толғанамыз.
Қазақтың жомарттығын, мәрт мінезін
Дала деп қарапайым қолданамыз...

Жерін қорғап көз ілмей жатқан ұдай,
Малын баққан дей жүріп сақта құдай.
Еш сыр айтпай томсарып үнсіз-түнсіз,
Таулардың не себептен жатқаны жай?

Білмеген кеюді де, қажуды да,
Алдырмаған тістіге, азулыға.
Бабамыздың тарихы біз білмейтін,
Дала деген дәптерде жазулы ма!

Бұл тұста ойран өткен, қалмақ қырған,
Ел ісіне ерлерің болмақ құрбан.
Сөз алғысы кеп тұр ма жұмбақ тарих,
Кешегі мен бүгінді жалғап тұрған.

Қилы есімді қазақтың көп тұрағы,
Бір үміт боп көкейде от жақтырады.
Ертегінің ең алып батырындай,
Бабаларды іздегім кеп тұрады.

ЕҢҚУ-ЕҢҚУ ЖЕР ШАЛЫП...

Тарихтын тасасында тұрақтаған,
Өтеуі өткен күннің сұрақ маған.
Еңқу-еңқу жер шалып, елін қорғап,
Өтіпті еркіндігін сұрап бабам.

Қарусыз-ақ шаруагер құрағымен,
Тұлпар мініп даласын қорыды кең.
Дауға түссе тұйыққа тұралатқан,
Аталы сөз айтып сап орынымен.

Даналығын Жәнібек, айтыпты Асан,
Ақындықта Абаймен қолтықтасам.
Фарабиін туғызған қайран елім,
Орынын Отырарыңның қайтіп басам?

Болдым деп кеудесіне нан піспеген,
Мұңын — жырға, шаттығын — өнге үстеген.
Мінезі — кең пішілген күпісіндей,
Көгерген көсегесі алғыспенен.

Болса да қандай іске атын баптап,
Қия өтпей әділеттен, жатын жақтап.
Намысы найзағайдай, қиянатқа
Лап ете түсетұғын шатырлап қап.

Қажымай, кезіксе де мың сүргінге,
Көңілін аудармаған кикілжінге.
Тұлпарлар тағдырымен тарихымыз
Жоғалып барады ма, мүмкін, бірге.

Ұқсағысы кеп әр кез қыранына,
Көші-қонмен өтіпті тұрағы да.
Бабамыздан өлең-жыр, әзіл қатты,
Қос ішек домбыра да мұра мына.

Сұсымен қас дұшпанын қалтыратқан,
Суырылып озып шыққан сан сынақтан.
Еңсесін жау шапса да тік ұстаған,
Езе алмаған қайғың да алты батпан.

Туған жер топырағын уысқа алып,
Өтіпті іздеуменен туыс халық.
Астында қара жердің алтын жатса,
Қозғамапты құдайдан қуыстанып.

Ақтармаған көмірін, құрышын да,
Бұзбапты сұлулықтың бұрышын да.
Бабамның мінезіне ұқсастық бар,
Маңғаз қыр, төкаппар тау тұрысында.

Таңдайға түздің дәмін несіп көріп,
Түн қатты ат үстінде көшіп-қонып.
Қазақтың қазыналы кең даласы,
Ұрпағына қалды алтын бесік болып.

РАЙЫМБЕК БАБА РУХЫМЕН СЫРЛАСУ

Қыраным едің қарсы ұшқан қара дауылға,
Құлағың шулап жатырсың керуен жолында.
Іленің суы жол беріп сізге іркілген,
Киелі бастау көз ашқан Көкпек тауында.

Ұран боп қалды, жыр-ән боп мәңгі есімің,
Қорғадың жаудан Алаштың алтын бесігін.
Ел қамын ойлап, салыпсың ойнақ дұшпанға,
Әулие тұтып, сыйынсақ сізге несі мін?

Еліне ұйтқы, жеріне қорған бола алған,
Сесіңнен сенің жауыңның өзі омалған.
Ұран ғып сізді, ту қылып өткен өр Албан,
Жаңғырды ізің көмескі тартып, жоғалған.

Даңғылың мынау — көсілген көше дүбірлі,
Өшкенім жанды, өлгенім қайта тірілді.
Зиратыңызды тракторшы болған қопармақ,
Құрдымға кетті құдайсыз жандар бұрынғы.

Бакыт көрсем деп, бала берсең деп тілегі,
Мінәжат етіп, басыңа сан жұрт түнеді.
Рухыңмен қорға, құлатпай орға жүр бізді,
Қуаныш тапсын барша адамзаттың жүрегі.

Қалыпты артта зобалаң көрген үш ғасыр,
Бодандықтың да бұғауы шіріп түсті ақыр.
Егемен ел боп еңсесін қазақ тіктеді,
Жаңа ғасырмен жарысатұғын тұста тұр.

Жар болып бізге нұрыннан төккін шапағат,
Сарқылмақ емес өзіңе деген махаббат.
Кесененізді күзетіп жатқан ақ түйе,
Жоқтап тұрғандай жанардан жасы боталап.

Қиындықпен қарысып, талай шыдап,
Қажыды ма қайратың, қалай, шырақ?!
Су жеткен бе мұрныңа
Иінің түсіп,
Именшектеп иіліп қарайсың-ақ.

Өмірді сен қаңбақтай деп пе ең жеңіл,
Теңселдің бе жел үп деп кеткенге күр.

Ортайып та тұрады деміл-деміл,
Сабасына сыймай бір кеткен көңіл.

Оңай орнат деймісің шуақты арай,
Жігеріңді байқайды сынап талай.
Бота тірсек, бос белбеу табансызға,
Бақыт деген кетеді тұрақтамай.

Өмір — тартыс,
Ал, қане, қамдан, қарғам,
Болған емес ғұмырда арман жалған.
Шолжаң емес,
Емендей шыныққанды,
Үміт-шырақ шақырар алдан жанған.

ЖАНЫҢ СЕҢІҢ ЖАДЫРАҒАН ЖАРЫҚ КҮН

Суретші Гүлжан Ахметжанқызына

Жаның сенің жадыраған жарық күн,
Текті жансың, тұяғысың алыптың.
Жатты өзімсіп жүретұғын елпілдеп,
Қарындасы ұлы Мақатаевтың.

Думан қылып отыратын ортасын,
Жыр қылатын Қарасазын, тау, тасын.
Аңқылдаған ақ көңілім, абзалым,
Жақсыларға жұлып берер қолқасын.

Еш жамандық жасай алмас кісіге,
Бір бармағын бүге алмайтын ішіне.
Жүрегі аппақ, тілегі аппақ аяулым,
Таулар кіріп оянатын түсіне.

Аты арып, тоны тозып көрмеген,
Барын берген көк аттыға көлденең.
Аңқылдайды жұртқа жайып жүрегін,
Жаны дәйім ізгілікке шөлдеген.

Қу жанынды жасайсың да қуырдақ,
Құрақ ұшып ақтарасың сырынды-ақ.
Қамыққанға қанатыңмен су сеуіп,
Қарлығаштай мазан кетті шырылдап.

Бетке айтасың, отырмайсың бөлденіп,
Лақ беретін жерде жүрсін тай беріп.
Құлықпенен, қақ-соқпенен ісің жоқ,
Адамдарға сендің бәрін Ай көріп.

Ақын дерсің жыр оқыса желпіне,
Көп сенетін көріпкелге, емшіге.
Кейде тіпті өзін-өзі ұмытып,
Ем іздейді ол өзгелердің дертіне.

Өлтірмеген бала күнгі қиялын,
Дана көкірек, дара мінез, зиялым.
Ашуының алды бар да, арты жоқ,
Мінезіне таңданам да тұрамын.

Тез қуанып, тез ренжитін әкпем ең,
Арқа сүйеп, мен өзінді бақ көрем.
Егілмегін, ертеңнен үміт күт,
Жеңесің сен, “Аққа құдай жақ” деген.

Мұңынды айтып отырасың, қынжыла,
Жұртқа сеніп сағың талай сынды да.
Миың сәл-пәл қалар еді тынығып,
Шәлкөдеге барып қайтсаң бір жұма.

БАЗАРДАҒЫ БОЙЖЕТКЕН

Табылар деп талғажау тапшы жанға,
Шықты ма екен базарға бақ сынауға.
Қыздарын қастерлеген қазақ едік,
Қандай күйге түсірдік қас қылғанда.

Базарда түр сұлу қыз, тырнағы кір,
Боянып-ақ жүретін бұрнағы жыл.
Тотығыпты жүзі де, шаш қобырап,
Сұлулықтың қалмапты жұрнағы бір.

Абыржыған, шаршаған күйін көрем,
Тапсам дейді ептеген тиын-тебен.
Аяғынан сыз өтіп, аяз сорып,
Тілім-тілім еріні сүйілмеген.

Ебіл-дебіл,
Арманы алыс әлі,
Жүк көтеріп, тал бойы қайысады.

Құла таңнан қарайып кеш батқанша,
Тірлік үшін тырбанып алысады.

Сүрінеді үйінде кеш діңкелеп,
Сүйемейді қолтықтан ешкім демеп.
Нарық қарық қыларын құдай білсін,
Айта алмайды әзірге ешкім дерек.

Махаббатын, намысын құрбан қылып,
Қыз емес, құр сүлдесі тұрған күліп.
“Аруларды ая!” — деп айғайлап ем,
Алатаудан естілді құр жаңғырық.

Тірлік жайлы беріліп мың түрлі ойға,
Көкірегін арудың мұң шырмай ма?
Аруыңа араша түсе алмастан,
Азаматы, Алаштың жүрсің қайда?!

Байлаусыз үміт бекетін іздеп жағадан,
Байыз таппастан жанталасуда әр адам.
Тағдыр да кейде тұрлаусыз сұлу секілді,
Біреуге күле, біреуге жүре қараған.

Тасы өрлеп, біреу қиналмай алса мәресін,
Қажиды біреу қамшылап есек дәмесін.
Аңқылдақ мінез жомарттың қолын қысқа ғып,
Жаныңды жонды жоқшылық деген нәлетің.

Тірлігің жадау болмаған соң-ақ, көрпең кең,
Сорайып тізең, бүркелмей бойың — сор төнген.
Тұрмыстың қамын күшейтумен жаның жабығар,
Басың да қатып,
Қарызға батып белшеңнен.

Бәрін де белден кетеді басып тұрмыс-хал,
Кедейлік деген адымыңды тұсар бір күш бар.
Жоқшылығыңның ноктасын жұлып тастайтын,
Алтын тауып алсам дейсің-ау сонда бір мысқал.

ЛОҚСУ

Тамырына құрт түсті де тектінің,
Шерлі ғасыр шерменде боп шекті мұн.
Арақ сасып,
Шарап мұнкіп,
Сыра аңқып,
Заман дерті санамызға септі уын.

Айта алмадық ұлға — басу, қызға — ақыл,
Адамдық ар қалт-құлт етіп құзда тұр.
Әңкі-тәңкі, кіресіл де шығасыл,
Арақ сасып абыржиды бұл ғасыр.

Қатын да ішіп,
Қара да ішіп,
Хан да ішіп,
Азбан болдық аждаһамен андысып.
Ақсақалы төрт аяқтап шалынысып,
Бозбаласы тәлтіректер тал құшып,
Ішіп, ішіп —
Өліп жатыр қан құсып.

Алқаш деген рудың соғып сойылын,
Мастық мендеп, ішу болды ой, ұғым.
Дерт боп дендеп дәстүрлердің тозағы,
Ғұрпын бұздық Алланың ақ жолының.

Аяқ асты тапталды аппақ ар, үміт,
Ішімдікті дастарханның сәні ғып.
Жуып-шайдық ісі ғой деп ақаңның
Жатқандарды ақыл-естен жаңылып.

Арақ алмап,
Сыра жалмап жер үстін,
Күйін кештік күлде қалған кебістің.
Қоғамымның жүрегі айнып, лоқсиды,
Неге ішемін, неге ішесің, неге іштің?

БӘЙГЕДЕ

Тұлпарым деп сенгені тұғыр ма еді,
Қолтық сөгіп жазылып, бүгілмеді.
Қамшысымен сауырдан осты жігіт,
Делебесін қоздырып дүбір лебі.

Мына бір топ кетер ме шаңға көміп,
Қалсақ — өлім, қосылдық санға не ғып?
Жүйрігім деп баптаған шаппаса атың,
Жасиды екен жігерің — сонда кеміп.

Өңшең аттар — Тайбурыл, Құлагер ме,
Жүйрік көңіл жүйткіді, бұрады өрге.
Жанар жүрек, сенгенің — сәйгүлігің
Масқара ғып қап қойса мына жерде.

Намыс жанып, жігітің қамшы басты,
Мөлт еткізді ат көзінен тамшы жасты.
Жігіттегі намыстай, ат көзінен
Ағып түскен сондағы тамшы да ащы.

Төске салар мен мынау атты білем,
Қалса — жылап, озды ма — қатты күлем!
Құстай ұшты, бұзау тіс қамшы емес,
Қайрақ намыс жанына батты білем!

ШОПАН ҮЙІНДЕ

Аймалап ағып жатыр ақша бұлақ,
Ақ үйді алты қанат, ақ шаңырақ.
Алыстан арып-ашып қонақ келіп,
Шопанға сыр ақтарып жатса мұрат.

Қуаныштың тынбастан күйі бір дем,
Жолаушы жан үйіне жиі кірген.
Қонақтардың мерейін өсіреді,
Домбырасы шопанның үйіне ілген.

Малын жайғап, күреңін тұсап келіп,
Қарсы алады ол солай құшақ керіп.
Балалары шапқылап қой қайырса,
Әжей жүрер отынға бұтақ теріп.

Шопан отыр әңгіме баптап айтып,
Аңыздарды сақтаған жатқа қайтіп?
Ән салады, айтады сен деп бәрін...
Осы емес пе — дарқандық, бақ-талай, құт!

ЖЕҢЕШЕ

Жеңешеміз қайнатып шәйді пешке,
Ыңылдайтын ән айтып айлы кеште.
Отырғанын мұңайып аяйтынмын,
Білетінмін, болатын қайғы да есте.

Әнінің айтқан сазы мұңды тегі:
“Алмас жігіт соғыста сынды көбі”.
Қара қағаз алса да оған сенбей,
Жарын күтіп, үмігін ілбітеді.

Жұмыс, қайғы жеңгемді сансыратты,
Сөңдірмеді сонда да шамшырақты.
Жас сәбиін тербетсе кешке жақын,
Көздерінде мөлдіреп тамшы жатты.

Ортайғанмен, көңілі жасымады,
Тек сұрқия соғысқа ашынады.
Бітсе соғыс, тезірек құшақ жайып,
Жарым келіп қалар деп асығады.

Өмірі оның бейне бір асқақ аңыз,
Ол — келіншек, мына біз — жас баламыз,
Қырық бірінші жылы біз кетпен шауып,
Өмірінді ерлерше бастағанбыз.

Жеңгем жоқта жүрдім мен бала бағып,
Алым-жұлым киімге қарамадық,
Аяулы ағам соғыстан оралмады,
Атқанда да Жеңістің таңы ағарып.

Соғыс солай күлкісін қиып кетті,
Жеңгем көңілін еңбекпен биіктетті.
Асыл адам тағдырдың талқысына
Майысса да, еменше илікпепті.

Бастау алған сөзі ақыл — бай арнадан,
Жеңгем — әже жүзіне ай орнаған.
... Қызыл күрең қою шәй кеседегі,
Бал татиды келіні даярлаған!

КӨКТЕМНЕН БОЙҒА КҮЙ СІҢГЕН

Табиғат пейілі тарылмай,
Көктемнен бойға күй сіңген.
Сыланған сылқым арудай
Сұлулығыңа сүйсінгем.

Қарайды дала таңырқап,
Иіген бойың мейірім бе?
Наурызда жаһан жадырап,
Жомарт боп кеткендей мүлде.

Оранған үлде-бүлдеге,
Қылымсып көктем — қимасым.
Жұпарын сеуіп жидеге,
Шуақтан жасау жиғасың.

Өмірді сүйген жан ынтық,
Жаулайды көзді шоқ гүлгүл.
Сазымен алды табынтып,
Құбылта сайрап көп бұлбұл.

Бозторғай бөлеп сазына,
Жатқандай жанып шөпте шық.

Шашылды алтын қазына,
Гүлжайсаң дәурен беттесіп.

Тобыққа түскен бұрымдай,
Бұлақтар ақты бұлқынып.
Қызғалдақ қауашағындай
Қауызын жарды тіршілік.

Аспаның қабақ шыта алмай,
Бұлақтың тыңдап сылдырын.
Бүр ашып кетті бұтадай
Бұйығы тартқан тірлігім.

Ғашық ем саған армандай,
Желпіне түсті жаным да.
Нағашым келіп қалғандай
Жабығып жүрген шағымда,
Сағынып жүрген шағымда!

Дүр етті бар маңайым бүр боп сөйлеп,
Қайыңның иінінде түр көк көйлек.
Сүйсіне көкке қарап қалады қарт,
Шаруасын қыстан қалған тірнектей кеп.

Жібітіп жауырынын көктем — шуақ,
Тырналар ойлантады жеткен шұбап.
Бал дәмі тілді үйіріп, тамсантады,
Қыс бойы ұмыт болып кеткен шұбат.

Өзен де қылықтанды қунақ ағып,
Тай-құлын оскырынды суға қанып.
Ғажап көктем — құс шуы, күн шуағы,
Қарт үшін қимас байлық — мың қаралық.

Себелеп көктем — нөсер жауса әдемі,
Қызыл шоқтар — наурыздың науша демі.
Көктем — жастық, жылда бір оралмасаң,
Арса-арса боп табиғат қаусар еді.

Сен келіп пайда бопты бөлекше рең,
Қиял қуып мен қарттан бөлектенем.
... О, көктем,
Неткен шексіз құдіретсің,
Қартқа да егделігін елетпеген.

Жасыл шапан жамылып ап түз, белең,
Қыраттар түр қызғалдағын үзбеген.
Көзді арбайды жасыл бақтан жарқылдап,
Алма гүлі секілденген қыз-желең.

Көйлегіне гүл әдіптеп жер шүйгін,
Аңқыған гүл жұпарына елтимін.
Биыл көктем болғаны ма ерекше,
Бой жеткен бе ерке қызы көрші үйдің?

Елеу қайда наурыздың бұл салқынын,
Табар емес жүрек дауа, жан тыным.
Шыға кепті көшеге ол сылаңдап,
Сіндісіне сыйлапты да бантигін.

Қыз кейіпті қызыл шоқтар үлбіреп,
Менің ішкі құпиямды білді көп.
Ғашық болып қалдым ба екен, кеудемде
Неге тез-тез лүпіл қақты бұл жүрек?!

Қуаныш құшып, құс болып ұшып кел, көктем,
Жасырып ғалам, жасанып қалам, сен жетсең.
Кенелтіп күйге, жатқызбай үйде ешкімді,
Тағы да сән құр, өзіне тән бір өрнекпен.

Құстардың сазын, гүлдердің назын тыңдап ап,
Көгіне мені көтеріп ұшсын жыр-қанат...
Айлы кешінде ақмандайлыма сыр айтып,
Алма төсіне қайтайын қызыл гүл қадап.

Сарытап болған сары жон, тақыр аймақ,
Тарқап кеткен базарын жатыр ойлап.
Күмілжіген күн райы мың құбылды,
Қабағы қапылыста шатынай қап.

Найзағай бұлтқа найза сұққылады,
Қалтырап қайыңдардан шық құлады.
Малшылаған мазасыз күзгі жауын,
Малшы достың қабағын шыттырады.

ТӘҢІР — АНА

Ана — тәңірге мінәжат етпес жоқ пенде,
Көтеріп көкке гүл ұсынамыз көктемде.
Пайғамбарлар да құдіретін оның мойындап,
Тізесін бүгіп,
Анаға тағзым еткенде.

Мейірімнің нұрын, шапағат жырын сен бердің,
Сондықтан сені тәңірге ғана теңгердім.
Домалақ ене, Күнекей сұлу, қыз Құртқа
Мәңгілік сөнбес символдарындай сендердің.

Күнге де теңеп, гүлге де нәзік балаған,
Отырмын лайық балама тапшай боп алаң.
Әйелдер жәйлі жыр жазсам деп ем, бойымнан
Алақаныңның жылуын сездім, анажан.

Жолықты бақыт ару-арманмен жұптасып,
Әйелі жоқ үй адыра қалар, құт қашып.
Аяулы жандар — ақ босағаның шырайы,
Шаттығы шалқар шаңырақтардың тұтқасы.

Тағдырын оған тапсырған әрбір ер сеніп,
Жолыңа бәйек, қамығар бірге төнсе бұлт.
Аттарын қосып қасиетті тіл мен Отанды,
Ананың ғана махаббатымен өлшедік.

Қопарып тауды, жүреміз жерді нық баса,
Жасалды ерлік қара көз қыздар құптаса.
Адамзат жерде тіршілік етпес еді ғой,
Ананың иісі, ақ сүттің иісі шықпаса.

ПЕНДЕ — ҒҰМЫР

Сендей бұзып камалын көңіл-көштің,
Аждаһа- ажал жетсе, жеңілес кім?
Пәниден бір өтерін біле тұра,
Өлу үшін келмейді өмірге ешкім.

Ұшқан құстай зу етер пенде-ғұмыр,
Өлімді адам өзінше жеңгелі жүр.
Емініп жер бетінде сенделіп жүр,
Ажалдың шырмағанша шеңгелі бір.

Сараламай сайтанның жел-жетегін,
Адам естен шығарар пенде екенін.
Ұмытады,
Ұмытшақ пенде байғұс,
Мекенінің мәңгілік жерде екенін.

Қиялы алыс ұрар көкті көлбеп,
Айға қолын созады жеткізем деп.
Құранның құдіретінен құралақан,
Сонда да көсемсиді көп білем деп.

Ақиқатты азаптап, шалып құрбан,
Сайрандап бос күлкімен сауық құрған.
Қарын кептеп,
Көз тоймай дүние — бокқа,
Періште пері болар тайып қылдан.

Жалғанның аздырғасын жат қылығы,
Ескермес, кірлесе де пәк, тұнығы.
Төсек тартса
Түседі Алла есіне,
Сезіліп қу жанының төттілігі.

Тағдыр — тау,
Уақыт — төбе,
Тозаң — адам,
Пенде өлсе, жоқтау айтар азандаған.
Тіріде қадіріне жеткізбейді,
Қызыл-жасыл дүние көз арбаған.

Әлектенер қу жанға іздеп азап,
Іс тындырып жатқандай тым ғаламат.
Өлген соң өкірсең де қайта келмес,
Бір-бірінді тірінде ізде, қазақ!

Қырықты қырда қалдырып,
Ентелей бастық елуге.
Сонадай сорып жарлылық,
Атан боп алдан шөгуде.

Бақытым, бағым жоқ демен,
Таттым деп айтқан сор ғана.
Еңбекпен тапқан ептеген
Несібе — жырым дорбада.

Ақындар қашан байыған,
Қуанам өлең — олжама.
Өмірге кейде налығам,
Ұқсайтын сиыр жорғаға.

Өтуде күндер ілбіген,
Қанағат қарын тойдырып.
Жұлқынтпайтұғын бір жүген,
Мойынға өмір қойды іліп.

АУЫЛДЫ АҢСАУ

Жол түспей қаншама айдың жүзі болған,
Ауылым, сенде қапты қызық, арман.
Көлбеді көзім алдын естеліктер,
Төсінде балалық шақ ізі қалған.

Достармен бірге жайнап гүл ашып ем,
Арманым асқар шынға ұласып ең.
Арманның ақбоз атын ерттеп мініп,
Өзіңді қия алмай қыр асып ем.

Барады өмір өтіп, жылдар ағып,
Өзіңде қалды қайран гүл балалық.
Жолыма жусан төсеп, жонын тосқан
Ойнар ма ем бетегелі қырға барып.

Тарқамай сағыныштың от-құмары,
Аңсаймын жазира бел, көк тұманы.
Алғаусыз ақша бұлттан қанат байлап,
Ауылға құс боп ұшқым кеп тұрады.

Сағынышым да,
Сабылысым да,
Күмән да
Бу болып сіңер
Тіршілік деген тұманға.
Шарықтап кетсе
Арманның құсы шығанға,
Жете алмай қалам, қуам да.

Өкінішім де,
Өтінішім де,
Үрей де,
Болады ғайып,
Соқтығып уақыт — дүлейге.
Күн менен түннің
Түндігін жәймен түрем де,
От жағам үміт, жігерге.

Алған демім де,
Күрсінісім де,
Күлкім де,
Сананы шырмап,
Жүреkte майдай кілкуде.
Қаншама құштар
Болғанмен тірлік шіркінге,
Шегіне жету мүмкін бе?

Қуанышым да,
Қасіретім де,
Мұңым да,
Жылыстап қалар
Көшкен жылдардың ығында.
Өмірдің мәні
Өлу ме өлде туу ма?
Шамам жетпейді ұғуға!

ТЫҒЫН

Тәңірдің де қуырылып апшысы,
Алаяққа қонды барып бақ құсы.
Қайтіп қана көсегесі көгерер,
Жамандыққа жем боп жатса жақсысы.

Төбелерді үкіледі тау қылып,
Ат-арбаға жегіліпті сәйгүлік.
Тұрлауы жоқ тағдырыма қайғырып,
Заманадан қалтыраймын қаймығып.

Аңқаулықты арамзалық қаумалап,
Жомарттықты сараңдықтар саудалап.
Даналықты топастықтар шаңға орап,
Бой көтерді пендешілік жанға жат.

Құлықтарға бойлата алмай құрықты,
Ақиқаттар аң-таң қалып тұрыпты.
Шындығы үшін аяқ-қолын кісендеп,
Әділетті тас зынданда шірітті.

Сабылудан діңке қатты, дем бітті,
Жаман-жәутік пысықайға шен бітті.
Сұмырайдың қанжығасы қанданып,
Ақкөңілдің несібесін кем қыпты.

Айналыпты періштелер періге,
Сайтан келіп шолжиыпты төріме.
Зымияндар өтірік қағып арқамнан,
Қолбала ғып алмақ болды мені де.

Жанаса алман, жұғыса алман сайтанға,
(Кеудеме шер сыймағасын айтам да).
Жемқорлардың өңешіне өзімді,
Қылғындырар тығын етіп қойсам ба?!

О, ғұмыр — ән,
Уақыт неткен зымыран,
Мың жығылам асқанша бір қырынан.
Күпті көңіл айықпайды күмәннан,
Көкірегімде көкбөрідей ұлыған.

Күндер — ұшқыр,
Уақыт неткен зымыран,

Әуелей түс, үзілмеші, ғұмыр-ән.
Асып асқақ Алатаудың шыңынан,
Адамдарға шашылсыншы шұғылам.

Нұр боп тарап жүректегі інжуім,
Бір ғасырға ұлассыншы бір күнім.
Пенделердің пешенесін жарық қып,
Баққа орасам жұмыр жердің тұрғынын.

Зұлымдыққа беріспейтін шеп құрып,
Қуандырсам жетпегенді жеткізіп.
Әр секундты қуанышпен өткізіп,
Жанарлардың жасын тұрсам кептіріп.

Аймаласам аңын, құсын, даласын,
Соны аңсаған сұңқар қанат сан ақын.
Тұрса алдымда қайыршысы жоқ қала,
Жаным содан табар еді жарасым.

Ойым — онға,
Санам санға бөлініп,
Жүрегімді жейді менің жегі құрт.
Сансыратып салбөкселік, салғырттық,
Күйкі тірлік көңілімді мезі ғып.

Жемқор қаптап жеке басын күйттеген,
Қыбын тауып қоғам мүлкін үптеген.
Ел, жерім деп еміренген ерлерді,
Іздесең де таба алмайсың итпенен.

Жүрміз солай...
Айналшықтап үй маңын,
Жол таба алмай жүрегімді қинадым.
Атқамінер басып қалды белінен,
Желге ұшып жетпіс жығы жиғаным.

Итжемі боп имандылық, ізгілік,
Көкіректі қамап алды күзгі бұлт.
Арын сатып, барын сатып адамдар,
Өтірік айтып көлгірсиді үздігіп.

Бой көтеріп, жабайылық, тағылық,
Қаңырады ауыл,
Жұрт қалаға ағылып.
Нарық атты аждаһаның араны,
Өкінгенге қарамайды сан ұрып.

Шетелдіктер шекпендіні иектеп,
Қазақстан қазынасын түлетпек.
Өз өнімін өндіре алмас сорлымыз,
Тікен болып шығып жатыр гүл ексек.

Ішті ыза,
Шарпығандай сананы өрт,
Күрсіндіре күйзелтетін нала көп.
Төмен қарап құнжындармын шара жоқ,
Келер ұрпақ деп атаса “Қарабет!”

Шикізатты — алтын, темір, мұнайды...
Көк тиынға сату бізге ұнайды.
Болашақтың бар байлығы тоналып,
Қара жердің көкірегі жылайды.

ҚАЗАҚТЫҢ ЖЕРІ

Шеті мен шегі қанатын құстың талдырып,
Төсінде өткен аласапыран сан бүлік.
Кірпік ілместен өтіпті аттың үстінде,
Қорғапты жерін бабамыз танды таңға ұрып.

Қазақтың жері — қазбауыр бұлттар қалғыған,
Жұмақтың төрі жусанның иісі аңқыған.
Найзаның ұшы, білектің күші жерді ұстап,
Ғасырлар бойы жалғасқан баба салтынан.

Туған жеріне беріспей тіреп нық табан,
Қорғады жаудан дәметіп, көзін сұқтаған.
Сүйем жер үшін сүйегі қалып далада,
Жау анталаса жаужүрек ерлер ықпаған.

О, бабам менің, сақпысың әлде гун бе едің,
Тізе бүктірген батыс, шығыстың күллі елін.
Тауларға шығып, далама қарап далиған,
Естимін сенен Күлтегін жазған жыр лебін.

Қазақтың жері — дархандық, кеңдік өлшемі,
Қазақтың жері — жан, жүрегімнің бөлшегі.
Омыраулары обаға толы өлке бұл,
Сүйекпен бірге көмілген қалқан, семсері.

Қазақтың жері — қисапсыз қазына, бай мұра,
Қонысым болды бабамнан маған қалды да.